

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมและการทำนายพฤติกรรมของเด็กไทยระดับอายุ 3 - 5 ปี และเพื่อศึกษาพัฒนาการของความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด โดยมีสมมติฐานของการวิจัยดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อ 1 เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่ทดสอบด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม สามารถตอบคำถามในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มที่ทดสอบด้วยวิธีทำนายพฤติกรรม

จากการให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วนำคะแนนที่ได้มาทำการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ทางสถิติความแปรปรวนสองทางเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิด ในเงื่อนไขของการทดสอบทั้งสองแบบ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งสามระดับอายุ พบว่าเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่ทดสอบด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมมีคะแนนความสามารถในการตอบคำถามเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิด แตกต่างจากเด็กที่ทดสอบด้วยวิธีทำนายพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเด็กที่ทดสอบด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม จะมีคะแนนความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดมากกว่าเด็กที่ทดสอบด้วยวิธีการทำนายพฤติกรรม ทุกระดับอายุ (ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2) ผลที่ได้มีความสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิด ในเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่ทำการศึกษาในต่างประเทศแต่เดิมนั้นส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะที่มีรูปแบบของการทำนายพฤติกรรม (Perner, Leekhem, & Wimmer, 1987; Wimmer & Perner, 1983) และผลที่ได้มักจะพบว่า

เด็กอายุ 4 ปีขึ้นไป จึงจะสามารถมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ ซึ่งนักวิจัยหลายท่านได้โต้แย้งว่า วิธีการของการทำนายพฤติกรรมมีความยากเกินไปสำหรับเด็กที่อายุน้อย ทำให้เด็กที่มีอายุน้อยไม่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจความเชื่อที่ผิดได้ แม้ว่าจะมีความเข้าใจก็ตาม เป็นการประเมินความสามารถของเด็กต่ำกว่าความเป็นจริง จึงได้พยายามศึกษาหาแนวทางในการประเมินความสามารถของเด็กที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด (Bartsch & Wellman, 1989; Moss, 1993; Robinson & Mitchell, 1995) พวกเขาพบผลที่คล้ายกันว่า เด็กอายุต่ำกว่า 4 ปี ก็มีความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดได้ โดยอาศัยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเงื่อนไขของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม เป็นการสร้างรูปแบบของพฤติกรรมของตัวละครที่เกิดขึ้น แล้วถามถึงสาเหตุของพฤติกรรมนั้น ทำให้ง่ายกว่าวิธีการของการทำนายพฤติกรรม ที่เป็นรูปแบบของพฤติกรรมของตัวละครที่ยังไม่เกิดขึ้น แล้วให้เด็กทำนายว่าพฤติกรรมจะเป็นอย่างไร นอกจากนี้พฤติกรรมการค้นหาสิ่งของในสถานที่ผิด เป็นเหมือนกับตัวชี้้นำให้เด็กทราบถึงความเชื่อที่ผิดของตัวละคร นั่นคือ เด็กสามารถทราบได้จากการดูการแสดงพฤติกรรมของตัวละครที่เกิดขึ้น และการค้นหาสิ่งของในสถานที่ผิดเป็นปรากฏการณ์ที่มองเห็นได้จึงช่วยสนับสนุนการมีความเชื่อที่ผิดของตัวละครให้ชัดเจนมากขึ้นเมื่อเด็กต้องเปรียบเทียบสิ่งที่เด็กรู้ว่าแท้จริงแล้วสิ่งของนั้นอยู่ที่ใด

นอกจากนี้จากการศึกษาของ Mitchell & Lacohee (1991) ที่ได้มีการเสนอสถานการณ์ที่มีความต่อเนื่องกันและเป็นลักษณะที่มองเห็นได้โดยการมีรูปภาพประกอบในเรื่องของกล่องลูกกวาด (Smarties box) ซึ่งผู้ทดลองได้ให้เด็กเลือกรูปภาพของวัตถุที่เด็กคิดว่าบรรจุอยู่ในกล่องลูกกวาดพร้อมทั้งเก็บภาพนั้นไว้ในอีกกล่องหนึ่ง ลักษณะดังกล่าวนี้รูปภาพจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของความเชื่อของเด็กในลักษณะที่มองเห็นได้ เด็กในกลุ่มนี้สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องเกี่ยวกับวัตถุที่ตนคิดว่ามีอยู่ในกล่องลูกกวาดในครั้งแรกได้มากกว่ากลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบเดิมที่ถามถึงความเชื่อของเด็กโดยไม่มีรูปภาพประกอบ แสดงให้เห็นว่า เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนจะมีการตัดสินใจจากสิ่งที่ตนมองเห็นได้ดีกว่าสิ่งที่มองไม่เห็น เด็กจึงตอบคำถามในเงื่อนไขของการให้เหตุผลย้อนหลังในการ

อธิบายพฤติกรรมที่มองเห็นได้ดีกว่าในเงื่อนไขของการทำนายพฤติกรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น

จากการศึกษาที่พบในงานวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นว่า เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน ที่ทดสอบด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม มีความสามารถในการตอบคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจความเชื่อที่ผิดมากกว่ากลุ่มที่ทดสอบด้วยวิธีการทำนายพฤติกรรม

สมมติฐานข้อ 2 เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนที่มีอายุมากกว่าจะมีความสามารถในการตอบคำถามเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดมากกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า ทั้งในการทดสอบด้วยวิธีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม และวิธีการทำนายพฤติกรรม

จากการทดสอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง ในเงื่อนไขทั้งสองแบบ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งสามระดับอายุ พบว่า คะแนนความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดในแต่ละระดับอายุ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองเงื่อนไข และจากแผนภูมิที่ 2 จะเห็นได้ชัดเจนว่า คะแนนความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุจากการทดสอบทั้งสองเงื่อนไข

ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Jenkin & Astington (1996) ที่พบว่าความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดในเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนจะเพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้นและความคิดของเด็กในวัยนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาที่ต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา เมื่ออายุมากขึ้นเด็กจึงจะมีความเข้าใจในเรื่องของความคิด ความตั้งใจ และความต้องการของบุคคลอื่นว่า มีความแตกต่างจากตนเองได้ นอกจากนี้พัฒนาการของความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด ยังมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีการสร้างความคิดเกี่ยวกับบุคคลอื่นและสภาพการณ์ทางสังคมมากขึ้น การเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด นักจิตวิทยาหลายท่าน (Wellman,

1990; Leslie, 1988 ; Perner, 1991) พบว่า อายุมีส่วนสำคัญในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด เด็กที่อายุน้อยมักขาดการเชื่อมความสัมพันธ์ของข้อมูล มองเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแยกเป็นส่วนๆ ขาดความสามารถในการสร้างสัญลักษณ์ซ้อนสัญลักษณ์ (Meta - Representation) และ Flavell et al., (1993) กล่าวว่า เด็กที่มีอายุน้อยยังไม่รู้ว่า พื้นฐานของความเชื่อของแต่ละบุคคลสามารถเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมได้ แต่เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น เด็กจะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่ปรากฏภายนอก กับความเชื่อที่อยู่ภายในจิตใจของผู้อื่นได้

นอกจากนี้ความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดยังมีความเกี่ยวข้องกับความเข้าใจของเด็กในเรื่องเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้ (Wimmer et al., 1988) ซึ่งจะเป็นความเข้าใจสภาวะเกี่ยวกับจิตใจของผู้อื่นที่มีระดับของความเข้าใจเป็นไปตามระดับอายุ เด็กระดับอายุ 5 ปี จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ และสามารถแสดงออกมาเป็นคำพูดได้ เด็กจะประเมินความเชื่อที่ผิดของของบุคคลอื่นจากการรับรู้ของผู้อื่นได้ เช่น การที่ผู้อื่นไม่เห็นทำให้เขาไม่รู้ เด็กจึงตอบได้ว่าตัวละครค้นหาสิ่งของที่เดิมเพราะเขาไม่รู้ว่ามีสิ่งของได้ถูกเคลื่อนย้ายไปที่อื่นแล้ว ส่วนในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี จะรู้ว่าการได้รับข้อมูลจะทำให้เกิดความรู้ได้ แต่ยังไม่มีความเข้าใจมากนัก เด็กจะไม่ได้ประเมินจากแหล่งความรู้ที่ได้รับ ว่าได้มาวิธีไหนอย่างไร แต่จะประเมินจากคำตอบที่ถูกต้องว่าผู้ที่มีความรู้อยู่แล้ว เมื่อผู้วิจัยถามเด็กเกี่ยวกับความเชื่อที่ผิดของผู้อื่น เด็กก็จะมุ่งแต่คำตอบที่ถูกต้องตามความเป็นจริงซึ่งเด็กประเมินว่าเป็นความรู้ เด็กยังไม่เข้าใจว่าการที่คนอื่นไม่เห็นเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทำให้ผู้อื่นไม่มีความรู้ เด็กจึงไม่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมเขาจึงไปค้นหาของในสถานที่เดิม ซึ่งผลที่พบนี้ ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร ราตรีรังสี (2537) ที่พบว่า ความสามารถของเด็กวัย 3-5 ปี เกี่ยวกับการรับรู้ในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้ของผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับอายุ จะมีความสามารถเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ

นอกจากนี้ Jenkin & Astington (1996) ยังพบความสัมพันธ์ของความสามารถในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดกับพัฒนาการด้านอื่นๆ เช่น ทักษะของการใช้ภาษา ทำให้เราอาจคิดได้ว่า เด็กที่มีอายุน้อยขาดความ

สามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดเนื่องมาจากการขาดทักษะของการใช้ภาษา แต่ Jenkin & Astington กล่าวว่า แม้ว่าความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิด มีความสัมพันธ์กับทักษะของการใช้ภาษาก็ตาม แต่ก็เป็นในลักษณะพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นในทางเดียวกัน ในลักษณะคู่ขนาน การมีทักษะของการใช้ภาษามาก ไม่ได้มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดมากขึ้น พวกเขาพบว่า เด็กในกลุ่มที่มีทักษะทางภาษาน้อยก็สามารถมีความเข้าใจความเชื่อที่ผิดได้ โดยเด็กในกลุ่มนี้มีพี่น้องรวมทั้งหมดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดมากกว่าเด็กที่เป็นลูกคนเดียวที่มีทักษะทางภาษาน้อยเหมือนกัน แสดงว่า เด็กที่มีทักษะทางภาษาน้อยก็สามารถมีความเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิดได้ ถ้ามีการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างพี่น้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับจำนวนพี่น้องของเด็กที่ทำการศึกษา (ดังแสดงในภาคผนวก ค) พบว่า เด็กที่ตอบคำถามได้ถูกต้องส่วนใหญ่ เป็นลูกคนเดียว อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นลูกคนเดียว และผู้วิจัยไม่ได้วัดความสามารถของทักษะในการใช้ภาษา (สำหรับในเด็กไทย ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษาของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน ที่เป็นมาตรฐาน) ทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่า ทักษะในการใช้ภาษาและจำนวนพี่น้องของเด็กมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดหรือไม่ นอกจากนี้ยังพบอีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกคนเดียวส่วนใหญ่จะมีบุคคลอื่นนอกจากบิดาและมารดาอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลายคนในครอบครัว จะทำให้เด็กเกิดการซึมซับเอาทัศนคติความคิดของผู้ใหญ่เข้ามาสู่ความคิดของตนเอง อาจมีผลทำให้เด็กในกลุ่มนี้ มีความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ที่มีพี่น้องหลายคนได้ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรทำการศึกษาต่อไปในอนาคต

เมื่อพิจารณาจากแผนภูมิที่ 2 จะพบว่า เด็กไทยในระดับอายุ 5 ปี มีคะแนนความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดจากการทดสอบทั้งสองเงื่อนไข แตกต่างอย่างชัดเจน และมีความแตกต่างกันมากกว่าระดับอายุอื่นๆ ซึ่ง Berk (1994) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนนั้นโดยเฉพาะเด็กอายุ 5 ปี มีความสามารถที่จะอ้างอิงเกี่ยวกับสาเหตุได้มากกว่าเด็กที่อายุน้อยกว่า แม้ว่าเด็กที่มีอายุ 5 ปี จะยังไม่เข้าใจเหตุการณ์ที่มีความซับซ้อนได้เหมือนวัยรุ่น

หรือผู้ใหญ่ แต่พวกเขาจะมีการวิเคราะห์จากประสบการณ์ที่มีพื้นฐานมาจากการเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลจากสิ่งที่เห็นได้ แต่ถ้าเด็กไม่เห็นมาก่อนเช่นในเงื่อนไขของการทำนายพฤติกรรม (เหตุการณ์นั้นยังไม่เกิดขึ้น) เด็กก็จะทำได้ไม่ดีนัก

ในการพิจารณาเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของจิตใจ จากการศึกษาของ Wellman & Bartsch (1988) ในเรื่องของความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การตอบคำถามของเด็กเป็นรายบุคคล เด็กที่จะมีความสามารถในเรื่องนี้จะต้องตอบคำถามได้ถูกต้องจำนวน 9 ข้อ จาก 12 ข้อ (75%) และจากการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจความเชื่อที่ผิดของ Wellman & Bartsch (1989) ในเรื่องการทำเหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมที่แสดงถึงความเชื่อที่ผิดจากการทดลองที่ 2 เด็กที่จะได้รับการตัดสินว่ามีความสามารถจะต้องตอบคำถามได้ถูกต้อง 4 ข้อ จาก 5 ข้อ (80%) และกลุ่มตัวอย่างที่จะถือว่ามีสามารถในการเข้าใจในเรื่องนี้จะต้องมีจำนวนของเด็กที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดเกิน 50% จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า มีเด็กไทยในระดับอายุ 5 ปี ในเงื่อนไขของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมเท่านั้นที่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องจำนวน 3 ข้อ จาก 4 ข้อ (75%) จำนวน 15 คน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน (75%) (เด็กอายุ 3 ปี จำนวน 3 คน = 15% อายุ 4 ปี จำนวน 5 คน = 25% ของเด็กแต่ละระดับอายุ) ผู้วิจัยจึงถือว่าเด็กระดับอายุ 5 ปี มีความเข้าใจความเชื่อที่ผิดเกิดขึ้นแล้ว แต่เด็กในระดับอายุ 3 ปี และ 4 ปี ในเงื่อนไขทั้งสองแบบมีผู้ที่ตอบคำถามได้ถูกต้องต่ำกว่า 50% จึงถือว่าเด็กในระดับอายุที่ต่ำกว่า 5 ปี ไม่มีความสามารถในการเข้าใจในเรื่องความเชื่อที่ผิด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในเด็กช่วงอายุ 3-4 ปี เป็นช่วงของการมีทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ (Theory of Mind) ในระยะเริ่มแรกที่ยังไม่มีพัฒนาการอย่างเต็มที่ จึงทำให้เด็กในระดับอายุที่ต่ำกว่า 5 ปี มีคะแนนของความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดน้อยในการทดสอบทั้งสองเงื่อนไข

จากการศึกษาในเรื่องความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดในครั้งนี้ยังพบว่า เด็กระดับอายุ 5 ปี ที่ได้รับการทดสอบในเงื่อนไขของการทำนายพฤติกรรม มีจำนวนของเด็กที่มีความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดเพียง 20% (จำนวน 4 คน จากจำนวนทั้งหมด 20 คน) ผลที่ได้ทำให้เราทราบว่า

วิธีการทำนายพฤติกรรมที่เป็นรูปแบบเดิมนั้น อาจทำให้เราเข้าใจผิดได้ว่าเด็กไทยในระดับอายุ 5 ปี ยังไม่มีความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิด ดังนั้น ถ้าเราจะทำการศึกษาในเรื่องของความเข้าใจความเชื่อที่ผิดของเด็กไทย ควรจะใช้เงื่อนไขของการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรม เพราะสามารถประเมินความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดได้ดีกว่าวิธีการของการทำนายพฤติกรรม

จากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้สรุปได้ว่า เด็กจะแสดงความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิด เมื่อมีการให้เหตุผลย้อนหลังในการอธิบายพฤติกรรมได้ดีกว่าเมื่อให้เด็กทำนายพฤติกรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น และพัฒนาการของความรู้ความเข้าใจความเชื่อที่ผิดในเด็กไทยจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุและเริ่มมีความสามารถในการเข้าใจความเชื่อที่ผิดในระดับอายุ 5 ปี